

Ομιλία Γιάννου Παπαντωνίου

στην εκδήλωση του ΚΕΠΠ

με θέμα :

«Παιδεία για το αύριο»

Αμφιθέατρο Μεγάρου Καρατζά

Τετάρτη 8 Απριλίου 2009

Το Σύγχρονο Πανεπιστήμιο

«Αναξιοκρατία, συναλλαγή, πελατειακά δίκτυα, αναποτελεσματική διοίκηση, ανομία, χαλαρότητα στις σπουδές», είναι μερικά χαρακτηριστικά του σημερινού ελληνικού πανεπιστημίου, όπως περιγράφονται σε πρόσφατη μελέτη του Κέντρου Ερευνών Προοδευτικής Πολιτικής.

Σε άλλη μελέτη αναφέρεται : «Οι φοιτητές, χωρίς παρακολουθήσεις και ουσιαστική ενσωμάτωση στην ακαδημαϊκή ζωή, με ήσσονα προσπάθεια, ανταλλάσσουν τα 5-6 πιο παραγωγικά χρόνια της ζωής τους με ένα πτυχίο που συνήθως δεν έχει αντίκρισμα ούτε πλέον στην κοινωνία, ούτε πολύ περισσότερο στην αγορά εργασίας».

Αποτελεί κοινή παραδοχή ότι το ελληνικό πανεπιστήμιο δεν επιτελεί τον πρωταρχικό του σκοπό, την εξασφάλιση της ενσωμάτωσης των νέων στην κοινωνία και τη δημιουργική συμμετοχή τους στην επαγγελματική ζωή.

Η μεταρρύθμιση του πανεπιστημίου είναι απαίτηση της κοινωνίας, αλλά και όρος επιβίωσης της χώρας μας στο σύγχρονο κόσμο.

Η αναγκαία μετάβαση σε ένα νέο αναπτυξιακό μοντέλο, στηριγμένο στην οικονομία της γνώσης, προϋποθέτει ποιοτική αναβάθμιση της εκπαίδευσης, ιδιαίτερα στο πανεπιστημιακό επίπεδο.

Το πρότυπο στο οποίο πρέπει να στοχεύσουμε είναι, σε γενικές γραμμές, γνωστό : τα καλύτερα πανεπιστήμια των ΗΠΑ και της Βρετανίας. Το ζητούμενο είναι να εντοπίσουμε, στο θολό πολιτικό τοπίο στο οποίο κινούμαστε, τις αλλαγές - κλαδιά που θα μας επιστρέψουν να καλύψουμε, σε εύλογο χρονικό διάστημα, μέρος τουλάχιστον της τεράστιας απόστασης που μας χωρίζει.

Το κεντρικό πρόβλημα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι η απουσία ανταγωνιστικών κινήτρων για ποιοτική βελτίωση και αναβάθμιση. Προσδιοριστικά στοιχεία του συστήματος είναι :

- Η ανώριξη των πρυτανικών αρχών με διαδικασίες όπου συμμετέχουν αποκλειστικά μέλη της πανεπιστημιακής κοινότητας (διδακτικό προσωπικό, φοιτητές, διοικητικοί υπάλληλοι). Το μοντέλο αυτό ευνοεί τη συναλλαγή και την κομματικοποίηση της διοίκησης των πανεπιστημίων.
- Η επιλογή, η εξέλιξη και οι αποδοχές του διδακτικού προσωπικού αποφασίζονται από το κράτος. Οι καθηγητές είναι κρατικοί υπάλληλοι. Ανήκουν σε μια γραφειοκρατία.
- Η επιλογή των φοιτητών πραγματοποιείται με βάση κριτήρια που αποφασίζει το κράτος, χωρίς συμμετοχή του πανεπιστημίου. Επίσης, ο αριθμός των εισακτέων αποφασίζεται από το κράτος.
- Η αξιολόγηση υπολείπεται, όταν δεν είναι ουσιαστικά ανύπαρκτη. Δεν έχει καταρτιστεί αξιολογική κατάταξη πανεπιστημίων ή ομοειδών τμημάτων, ενώ δεν ελέγχεται αποτελεσματικά η διδακτική επάρκεια των μελών του προσωπικού, ούτε από συναδέλφους ούτε από φοιτητές.

Το ελληνικό σύστημα βρίσκεται στον αντίποδα των αρχών που διέπουν τη λειτουργία των πανεπιστημίων στις προηγμένες χώρες:

- Η διοίκηση των πανεπιστημίων ασκείται από Συμβούλια τα οποία συγκροτούνται είτε αποκλειστικά (όπως τα Boards of Trustees στις ΗΠΑ) είτε κυρίως (όπως στις ευρωπαϊκές χώρες) από εξωτερικά μέλη. Τα μέλη αυτά επιλέγονται από προσωπικότητες κύρους εκτός του πανεπιστημίου που δεν έχουν σύγκρουση συμφερόντων, είναι άμισθα - με εξαίρεση τους Πρυτάνεις - και έχουν μακρά θητεία. Το διοικητικό

αυτό μοντέλο δεν αφήνει περιθώρια για συναλλαγή και για κομματικές παρεμβάσεις.

- Η εξασφάλιση πλήρους αυτονομίας των πανεπιστημίων στην επιλογή, στην εξέλιξη και στις αποδοχές του διδακτικού προσωπικού, καθώς και στην επιλογή φοιτητών, δημιουργεί, σε συνδυασμό με τη συστηματική αξιολόγηση, ισχυρά ανταγωνιστικά κίνητρα μεταξύ των πανεπιστημίων για την προαγωγή της αριστείας. Στόχος είναι η απόκτηση «φήμης», και η βελτίωση της θέσης στην αξιολογική κατάταξη, με την οποία συναρτάται η χρηματοδότηση. Η αναζήτηση των καλύτερων φοιτητών και των καλύτερων καθηγητών, στο πλαίσιο άσκησης αποτελεσματικής, αδιάβλητης και ακομμάτιστης διοίκησης, εξασφαλίζει συνθήκες ποιοτικής λειτουργίας, σύμφωνα με τις απαιτήσεις της κοινωνίας και της επαγγελματικής αγοράς. Μέσα από αυτές τις ανταγωνιστικές διαδικασίες αναδείχθηκαν φημισμένα πανεπιστήμια όπως το Harvard, το Cambridge και η Οξφόρδη.

Αλλαγή διοικητικού μοντέλου, αξιολόγηση παντού, πλήρης αυτονομία, αποτελούν αλλαγές - κλειδιά για τη μεταρρύθμιση του ελληνικού πανεπιστημίου. Πρέπει να διαμορφωθεί ένα μικτό σχήμα διοίκησης με συμμετοχή της πανεπιστημιακής κοινότητας και προσωπικοτήτων από την κοινωνία. Εξάλλου, η αξιολόγηση θα αναδείξει όχι μόνο τις αδυναμίες των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων, αλλά και τις ανεκπλήρωτες υποχρεώσεις του κράτους. Η αύξηση των δαπανών για την παιδεία είναι κρίσιμη προϋπόθεση για ουσιαστική αναβάθμιση. Η αξιολόγηση θα αναδείξει, επίσης, προβλήματα που συνδέονται με το μέγεθος των ΑΕΙ καθώς και τη χωροταξική τους κατανομή, και πρέπει να αντιμετωπιστούν από το κράτος.

Η αλλαγή στα πανεπιστήμια θα ανοίξει το δρόμο για τη διευθέτηση ιστορικά βεβαρυμμένων ζητημάτων όπως το άσυλο, για το ξεπέρασμα αναχρονισμών όπως η διανομή συγκεκριμένων συγγραμμάτων, καθώς και για τον εκσυγχρονισμό των διδακτικών προγραμμάτων.

Η παιδεία είναι η σημαντικότερη και περισσότερο επείγουσα μεταρρύθμιση στη χώρα μας σήμερα. Πρέπει όλοι να συμβάλουμε, με αίσθημα ευθύνης απέναντι στη νέα γενιά που αντιμετωπίζει το μέλλον με ελπίδα, αλλά και φόβο και αβεβαιότητα.